

Булюк В.В.

УДК 327(477:498)

МИТНО-ТАРИФНЕ РЕГУЛЮВАННЯ В УМОВАХ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

Актуальність дослідження. Новий етап входження у світове господарство вимагає істотних зусиль окремих підприємств, і держави в цілому, від чого, зрештою, буде залежати не тільки динаміка зовнішньої торгівлі, а насамперед, можливість подальшого економічного та соціального розвитку держави як органічної підсистеми світової економіки.

Аналіз останніх досліджень. При формуванні інструментів реалізації митної політики держави велика роль відведена митним режимам, за допомогою яких формуються стимули та обмеження діяльності.

Метою даної статті є уточнення визначення поняття «митний режим», його характерних особливостей, зв'язку з податковим навантаженням з метою удосконалення класифікації митних режимів в умовах гармонізації складу та змісту митних режимів України з ЄС та Митним союзом РБК.

Виклад основного матеріалу дослідження. частина. Включення економіки країни до світового економічного простору, потребує створення сприятливих умов функціонування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності як на національному, так і на зовнішньому ринку. Реалізація даних завдань можлива тільки за сприятливої митно-тарифної політики держави, яка б, з одного боку, розв'язувала проблеми економічної незалежності держави, а з другого – стимулювала іноземних виробників до співробітництва на національному ринку. Цьому сприятиме більш продумане прийняття стратегічних і програмних документів, формування територіально-економічного підходу до захисту економічних інтересів.

Митно-тарифна політика в Україні здійснюється відповідно до Закону України "Про єдиний митний тариф" [3], сферою дії цього Закону є єдина митна територія України.

Сьогодні актуальним є питання про доцільність і необхідність більш жорсткого спрямованого підходу до використання митних зборів для надання допомоги реальному сектору економіки в регіональному аспекті.

Вельми важливим є перехід в економічному управлінні митної системи від «митниці для уряду» до нового сучасного типу «митниці для учасників зовнішньоекономічної діяльності». Переорієнтація митної політики в напрямі захисту інтересів учасників підприємницької діяльності, створення економічних умов для прискорення товарообігу, сприятиме економічному зростанню підприємств і організацій, які беруть участь у реальному секторі виробництва.

Важливим чинником у цьому напрямі є розвиток митної інфраструктури на підставі фінансової самозабезпеченості. Надання послуг у частині митної інтермодальної логістики, розвиток навколomitної сфери, створення інститутів митного аудиту і митної фінансово-банківської діяльності, інформаційно-віртуальних послуг і є найбільш перспективними напрямками економічної митної політики в майбутньому.

На митну політику України впливають такі фактори:

1. Україна вийшла на шлях демократизації суспільства й економічних реформ, нових ринкових відносин, отже, ускладнилися політична система суспільства і структура видів власності. У зв'язку з цим у суспільстві виникла значна кількість соціальних груп, що мають свої політичні й економічні інтереси, які часом можуть іти врозріз з державною політикою, її інтересами. Склалась інша політична обстановка в суспільстві (на відміну від однопартійної системи).

В останні роки митна система України зазнала значних змін: організація управління стала більш складною і великою, сформувалися нові поняття й інститути митної системи, митні території, митні союзи, вільні економічні і митні зони; виникла сукупність митних режимів; розвивається система підприємницької діяльності у сфері митно-тарифних відносин.

Інтегрування України до світової економіки, входження до Світової організації торгівлі та інших політичних і економічних організацій настійно потребують коригування її зовнішньоекономічної політики, що впливає на зміну митної політики. Виникає необхідність гармонізації законодавчо-правової бази, товарної номенклатури, принципів і заходів митної політики, уніфікації митного інструментарію [6].

Основними напрямками вдосконалення митно-тарифної політики повинні стати:

- захист національного товаровиробника в тих галузях, які або тільки починають розвиватися, або тимчасово потребують такої форми захисту. Це не може бути хаотичним регулюванням ввезення імпортованих товарів, виробництво яких в Україні частково або взагалі відсутнє, чи через географічне розташування країни неможливе;

- поповнення державного бюджету через оподаткування експортно-імпортованих операцій, але не ціною збільшення розміру ставок мита, а за рахунок збільшення обсягу зовнішньоекономічних угод. Повинен спрацювати загальносвітовий принцип: «Краще стягувати податки за мінімальними ставками частіше, ніж стягувати рідше, але за максимальними». У такий спосіб вдається збільшити надходження до державного бюджету за рахунок збільшення зовнішньоторговельного обороту.

Прийняття сучасних спрощених схем митного контролю і митного оформлення надасть можливість суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності мінімізувати складські і митні витрати, на відміну від діючих процедур, коли потрібно мати штат митників на складах підприємств і здійснювати дороге митне оформлення для кожної партії товару. Так, робота експортних промислових зон у Маврикії будується за спрощеною схемою звільнення від мита, яка діє незалежно від місця розташування фірми-експортера [4].

Основна альтернатива цим системам – це територіальне виокремлення таких зон, коли кожна з них представляє промислову галузь, що спеціалізується на експорті, і на її території діє окрема митниця, яка забезпечує безмитну торгівлю і спрощену систему митного оформлення в інтересах суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, які функціонують на даній території.

Незважаючи на те що рівень непрямих економічних витрат при створенні митних бар'єрів нижчий, ніж при нетарифних, на нашу думку, при використанні даного інструменту зовнішньоторговельної політики цей фактор обов'язково потрібно враховувати. Це пов'язано з тим, що коли для системи митних тарифів характерний широкий розкид часто мінливих ставок, коли система включає активне застосування комбінованих ставок (поряд з адвалорними та специфічними), існує розгалужена система пільг у сфері звільнення від сплати мита, а для розрахунку розміру мита використовуються довільно обрані ціни, що характерно для сьогодення України, тоді протекціоністський ефект стає настільки завуальований, що призводить до зростання корупції і появи нових можливостей для здобуття ренти. Крім того, коли розрив між внутрішніми та світовими цінами великий, значно ускладнюється застосування зовнішньоторговельних механізмів, подібних безмитному ввезенню, або схем повернення мита і виникає сприятливе середовище для тінзації операцій у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Тому, на нашу думку, при регулюванні зовнішньоторговельних операцій перевага повинна віддаватись митно-тарифним заходам, оскільки вони є більш дієвими обмежувальними заходами. Тобто при зменшенні дії нетарифних заходів повинна підвищуватись роль митно-тарифного регулювання. Одним із заходів може бути встановлення тарифних ставок приблизно на рівні різниці між внутрішніми та світовими цінами і підтримка цього рівня до зняття кількісних обмежень, а потім поступове зниження митних тарифів.

У даному напрямі тарифне реформування здійснювалось у Філіппінах (1977 р.) та Нігерії (1988 р.), коли майбутні ставки вносились у нові тарифні сітки, а також у Кот-д'Івуарі (1984 р.), де митні ставки опубліковувались заздалегідь, а в проміжку вводились тимчасові надбавки, які потім знижувались до тарифів на товари, для яких внутрішні ціни були вищі за світові на величину, що перевищує розмір опублікованих тарифів. При цьому завчасна публікація тарифних ставок дала змогу суб'єктам господарювання і потенційним інвесторам планувати стратегічні рішення у даній сфері діяльності [6].

У процесі тарифного реформування зовнішньоекономічної діяльності деяким країнам вдалося досягнути уніфікованості тарифних ставок (єдина ставка митного тарифу в Чилі дорівнює 15 відсоткам), іншим – наблизитися до рівномірності структури (у Болівії діють дві ставки – 10 і 17 відсотків, хоч у перспективі поставлена мета – привести систему митних тарифів до єдиної ставки). З 2002 року в Росії здійснюється реформа митного тарифу, результатом якої стало не тільки значне зменшення кількості митних ставок, але й систематизація їх за розмірами до чотирьох адвалорних груп – 5 %; 10 %; 15 %; 20 % [6].

Тому в більшості рекомендацій Всесвітнього банку як першочергове завдання тарифної реформи ставиться скорочення розкиду ставок, і лише в деяких рекомендаціях як довгострокова мета висувається досягнення уніфікованої структури митних тарифів. Залишається незрозумілим, на чому ґрунтуються дані рекомендації – на точці зору, що єдина ставка митного тарифу не бажана і не досяжна з політичних міркувань, чи на нездатності визначити довгострокові цілі реформи.

Аналіз існуючої в Україні системи митних ставок свідчить, що досягнення уніфікації структури митних тарифів неможливе у короткостроковому періоді. Тому вона може розглядатися як довгострокова перспективна ціль, якої можна досягнути поетапно. Головним завданням першого етапу повинно стати скорочення розкиду існуючих ставок з одночасним зниженням їхнього середньозваженого рівня.

Аналіз показує прагнення уряду здійснювати тарифну реформу поступово, використовуючи заходи тарифного регулювання окремих галузей у певній послідовності. Ідеальний варіант цього процесу дозволить уряду впровадити в першу чергу ті зміни, які дадуть значні економічні вигоди. У ряді випадків це може бути політично допустимим, особливо, якщо підвищується рівень протекціонізму стосовно слабо захищених галузей. Проте, як показує світовий досвід, частіше відбувається зниження тарифів для великих галузей з високим ступенем протекціоністського захисту.

Висновки. Отже, митні регуляторні режими є інструментом реалізації регуляторної митної політики держави. Для вдосконалення механізму реалізації митних режимів доцільно їх класифікувати залежно від їх ролі в зовнішньоекономічній діяльності на режими, які впливають на сальдо торговельного балансу, глобалізаційні, режими, використання яких обумовлено необхідністю розвитку національної економіки. При цьому останні включають ті режими, які необхідні для економічного розвитку певної країни. Вони використовуються для захисту вітчизняного товаровиробника та розвитку необхідних державі галузей економіки, секторів бізнесу, захисту певних верств населення.

У теорії та на практиці може бути знайдений баланс інтересів підприємців і держави та сформована раціонально обґрунтована модель регуляторного режиму, при якій підприємець отримує очікувану вигоду, а держава має найвищі податкові надходження. При збільшенні податкового пресу підприємець знаходить шляхи приховання доходів, банкрутує чи шукає нові сфери застосування своїх зусиль. У збалансованій моделі інтереси підприємця та держави знаходяться в оптимальному співвідношенні. Митний режим поєднує в собі як заборони та обмеження, так і стимули розвитку зовнішньоекономічної діяльності. При цьому на даному етапі в регуляторній митній політиці більше уваги присвячено заборонам, що й сповільнює пошук балансу інтересів держави та підприємця.

Україна при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності знаходиться під впливом двох об'єднань країн – Європейського Союзу та Митного союзу РБК. Дане сусідство та вплив об'єднань необхідно враховувати при вдосконаленні існуючих та розробці нових митних режимів з метою активізації економіки України.

Тому механізм реалізації митних режимів доцільно адаптувати до існуючого сусідства з метою отримання певних переваг на міжнародній арені.

Джерела та література

1. Багорова І.В. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств / І.В.Багорова. – Д., 2003. – 306 с.
2. Гребельник О.П. Основи зовнішньоекономічної діяльності / О.П. Гребельник, О.О. Романовський. – К.: Деміург, 2003. – 296 с.
3. Закон України "Про зовнішньоекономічну діяльність" // Збір, норм. мат. з пит. рег. зов.-ек. діял. України, ч. I. – К.: Мінзовекономзв'язки, 1997. – 152с.
4. Загородній А.Г. Зовнішньоекономічна діяльність: термінологічний словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк. – К.: Кондор, 2007. – 168 с.
5. Коляда С. П. Економічна складова діяльності митних органів у системі забезпечення державних пріоритетів України: моногр. [Текст] / С. Коляда. – Дніпропетровськ: АМСУ, 2007. – 238 с.
6. Мазаракі А.А., Регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні /А.А.Мазаракі. – К.: „Знання”, 2003. – 356с.
7. Шромнік А. Територіальний маркетинг. Проблеми формування маркетингової стратегії міст і регіонів / А. Шаромнік. –Тернопіль: ТІСІТ, 2005 – 52с.

Майборода О.В.

ПРОЕКТУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ РЕСУРСАМИ ЯК ФАКТОР ІНСТИТУЦІЙНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Постановка проблеми. Механізми забезпечення товаровиробників харчових продуктів матеріально-технічними ресурсами прямо залежать від розробки і реалізації кредитно-фінансової політики в сфері розвитку харчової промисловості. Це обумовлено тим, що вона визначає функціональну спрямованість господарської спеціалізації галузі в загальнонаціональній системі суспільного поділу праці. Оскільки галузь традиційно входить у число найбільших виробників матеріального виробництва, остільки її розвитком визначається дійсний і перспективний економічний вигляд і конкурентоспроможність загальнонаціонального ринку продовольства, а також стійкість виробничо-економічної системи і благополуччя населення. У силу такого положення стан економіки харчової промисловості істотно впливає і на рівень ресурсного продовольчого забезпечення всієї України. Дані аспекти визначають актуальність теми дослідження.

Аналіз останніх наукових досліджень та публікацій. Вагомий внесок у розроблення теоретичних і методичних проблем розвитку та практичних аспектів регулювання розвитку економічних систем зробили вітчизняні і зарубіжні вчені: Геєць В.М., Гурвіц Л., Дубровіна Н.А., Іванов В.В., Ізмалков С., Кігель В.Р., Клебанова Т.С., Радзівський А.І., Сонік К., Ставицький А.В., Хомяк О.В., Черняк О.І., Шумпетер Й., Юдкевич М., Біла І.П., Давиденко І.В., Ібрагімов Е.Е., Кендюхов О., Ліманський А., Ройтмак О.О. та ін. Конкретні напрямки формування стратегій і механізмів розвитку продовольчого сектору розглядали у своїх роботах Костюченко Т.І., Крисанов Д.Ф. Могильний О.М., Мостенська Т.Л., Пархомець М.К., Сидлецька О.С., Топіха В.І., Чорна І.О., Шаповалова І.О., Яценко В.М. та ін.

Разом з тим деякі питання з зазначеної проблематики носять дискусійний характер і потребують більш широкого дослідження.

Метою статті є дослідження механізму забезпечення товаровиробників харчових продуктів матеріально-технічними ресурсами, визначення основних його складових, що беруть участь в інституційному регулюванні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Соціально-економічна значимість такої політики підтримки розвитку харчової промисловості пред'являє до неї і відповідні високі вимоги. Серед них представляється доцільним виділити наступні імперативи:

- урахування (можливо, у формі компромісу) позицій держави і регіонів у версіях регіональної економічної політики в сфері харчової промисловості;
- консенсус інтересів населення, адміністрації, господарських еліт регіонів і потреби країни в продуктах харчування;
- наступність довгострокових цілей, середньострокових задач і оперативних питань у розвитку харчової промисловості регіонів;
- адекватність поставленим цілям інструментарних засобів їх досягнення;
- вибір стратегічних пріоритетів політики підтримки харчової галузі;
- чіткість суб'єктно-об'єктної визначеності і відкритість, прозорість політики підтримки харчової промисловості;
- пошук власних механізмів, інструментів і провідників реалізації заходів інвестиційно-кредитної політики забезпечення розвитку харчової промисловості;